

Cvičení č. 5 - Důchodový systém

1. Základní přehled důchodových systémů

- Co je cílem důchodového systému? Lze vůbec a případně jak to můžeme měřit?
- Jak by měl podle vás vypadat spravedlivý důchodový systém? Jaké by měl mít charakteristiky a principy?
- Typy důchodových systémů

		vztah mezi příspěvkem a dávkou	
způsob financování		dávkově definovaný (DB)	příspěvkově definovaný (DC)
	průběžné	PAYG DB (NDB)	NDC
	fondové	FDB	FDC

- způsob financován
 - průběžné (mezigenerační solidarita) – označovaný PAYG
 - fondové (spořím si na svůj důchod)
- způsob výpočtu důchodu
 - DC (zásluhový v závislosti na mých předchozích platbách)
 - DB (vzoreček zohledňující více faktorů → „politické“ rozhodnutí)
- Formy důchodových systémů:
 - PAYG DB → český první pilíř; důchod počítán z předchozích výdělků a délky pojištění; v systému může být (viz ČR) příjmová redistribuce
 - NDC → průběžný systém, ale důchod záleží na mém předchozím příjmu (zásluhový systém)
 - FDC → obdoba klasického životního pojištění; český druhý a třetí pilíř; trpí méně na demografické šoky než PAYG; umožňuje více zohlednit přání pojištěnce
- Ve všech evropských státech najdeme multi-pilířové uspořádání, kde každý pilíř má svůj vlastní cíl; multipilířové uspořádání je v zemích na západ od nás dáno historickým vývojem (státní pilíř většinou garantuje životní standard v určité výši, kdežto „zaměstnanecké schéma“ poskytuje „earnings related pension“)

Základy veřejných financí a veřejné správy – osnova cvičení

- Jaká pozitiva a negativa se pojí s jednotlivými, výše uvedenými, variantami uspořádání důchodových systémů?

2. Referát - Jak se od roku 2013 změnil v ČR systém penzijního připojištění?

- Popište současnou podobu a význam PP, identifikujte jeho provedené změny v roce 2013
- Jaké jsou rizika a přínosy soukromého připojištění?
- Proč si (ne)spoříte na důchod?
- Pokuste se identifikovat, jaké další relevantní způsoby zajištění na důchod existují (z pohledu občana ČR v produktivním věku)
- Ovlivní zavedení institutu „Předdůchod“ atraktivitu penzijního připojištění?

3. Současný důchodový systém v ČR

- DS se v ČR skládá ze tří pilířů:
 - 1. pilíř (státní / povinný) – důchodové pojištění
 - 2. pilíř (soukromý / dobrovolný) – důchodové spoření*
 - 3. pilíř (soukromý / dobrovolný) – penzijní spoření
- První pilíř DS je systém financovaný ze státního rozpočtu (obvyklejší je mimorozpočtový fond); pojistná sazba z vyměřovacího základu (mzda) je 28 % z hrubé mzdy, resp. 25% pro ty, co vstoupí do druhého pilíře. Je dělena mezi zaměstnance a zaměstnavatele (jaký má smysl toto dělení?); výše důchodu zohledňuje příjmy a délku pojištění
- Druhý pilíř se má definitivně uzavřít od roku 2016 a jeho účastníci si budou moci vybrat co s naspořenými penězi:
 - výběr převodem na účet
 - převedení do třetího pilíře (systém penzijního připojištění)
- Účastník se bude moci rozhodnout, že naspořené peníze vrátí do SR. V tomto případě mu v budoucnosti nebude krácen důchod z PAYG DB pilíře (v ostatních případech ano).
- Tyto změny ovlivní i třetí pilíř se, u něhož se mají změnit dílčí podmínky (například by v něm měly moci spořit nově i děti, resp. jejich rodiče, protože by měla skončit hranice pro vstup do tohoto pilíře).

Výdaje na důchody za rok 2014

Rok 2014	Nominálně (mld. Kč)	Reálně ku HDP (4266 mld. Kč)	Relativně	Důchodové pojištění
----------	------------------------	---------------------------------	-----------	------------------------

Základy veřejných financí a veřejné správy – osnova cvičení

Starobní důchody	314,738	7,3%	81,5%	22,8%
Invalidní důchody	43,975	1,0%	11,3%	3,2%
Pozůstalostní důchody	27,437	0,6%	7,1%	2,0%
Důchody celkem	386,150	9,0%	100%	28,0%

Zdroj: MF ČR (2015, příloha C)

- Co je to valorizace a k čemu slouží?
 - do 2012: 100% inflace + 1/3 růstu reálné mzdy (→ důchodci chránění před inflací, zároveň pomalu bohatnou)
 - 2013-2014: 1/3 inflace + 1/3 růstu reálné mzdy (→ důchodci budou chudnout → celková úspora za 3 roky až 50 mld. Kč)
 - 2015: 100% inflace + 1/3 růstu reálné mzdy
 - Návrh 2016 - kvůli nízké inflaci v roce 2015 se vládnoucí koalice rozhodla navrhnout jednorázový příspěvek ve výši 900 Kč vyplacený v roce 2016
 - Diskutujte podobu a formu valorizace důchodů v ČR a zamyslete se nad jeho konstrukcí a možnými úpravami vzhledem k zámyslům jednorázových příspěvků.

Tabulka hospodaření systému důchodového pojištění v letech 1996 - 2014						
rok	Příjmy z pojistného na DP	Další veličiny vstupující do výpočtu výsledku hospodaření (ve formě Usnesení vlády)		Výdaje na dávky DP	Výdaje na správu	Výsledek hospodaření
	mld. Kč	výnos DPH ¹ 7,2 %	UV č.693/12 UV č. 1003/2013 UV č. 729/2013	mld. Kč	mld. Kč	mld. Kč
2008	320,028			312,532	4,898	2,598
2009	310,310			339,788	7,350	-36,828
2010	317,881			346,212	7,286	-35,617
2011	328,005			368,069	5,289	-45,353
2012	332,101	14,379	14,400	382,031	5,023	-26,174
2013	332,597	15,837	10,000	382,772	4,925	-29,263
2014	342,076	16,577	10,300	385,844	5,101	-21,992

Zdroj: MF ČR (2014), MF ČR (2015)

- Druhý pilíř DS je financován následovně (součet všech tří složek):
 - 3 % z hrubé mzdy (vyvázání odvodů daného člověka z 1. pilíře)

¹ z té části výnosu z DPH připadajícího na státní rozpočet

Základy veřejných financí a veřejné správy – osnova cvičení

- 2% z hrubé mzdy účastníka (navýšený odvod z hrubé mzdy)
- zhodnocení (dle investiční strategie a vývoje na finančních trzích)
- na čem závisí výše důchodu, co ji ovlivňuje?
- Třetí pilíř DS je detailněji představen v příslušném referátu

4. Výpočet dávky ze systému (starobní penze)

Zjednodušený vzorec pro výpočet důchodové dávky

$$npp_t^i = zvd + pvd^i \quad (1)$$

$$pvd^i = vz^i * 40 * 1,5\% \quad (2)$$

$$vz^i = \left\{ ovz^i * rr_1 - \max(0, ovz^i - rh_1) * (rr_1 - rr_2) - \max(0, ovz^i - rh_2) * (rr_2 - rr_3) \right\} \quad (3)$$

$$ovz^i = M^i \quad (4)$$

Kde:

1. Starobní důchod je roven základní výměře důchodu **zvd** (od 1. 1. 2015: 2400 Kč = 9 % z průměrné mzdy v daném roce) a procentní výměře důchodu **pvd** (minimálně 770 Kč měsíčně).
2. Procentní výměra důchodů závisí na (1) výpočtový základ **vz**, délce doby pojištění (**budeme předpokládat 40 let**) a procentu za každý rok pojištění (od 1996: 1,5 %), pokud se účastní druhého pilíře, tak po dobu účasti je procento pouze 1,2%.
3. pro zjištění výpočtového základu (**vz**) je osobní vyměřovací základ **ovz** upraven příslušnými redukčními parametry – první a druhou redukční hranicí **rh₁, rh₂** (2015: 11 709 Kč; 106 444 Kč) a výši zápočtu těchto redukčních hranic **rr₁, rr₂, rr₃** (2015: 100 %, 26 %, 0 %). **Protože reformou z roku 2011 se tyto redukční hranice a výše zápočtu plynule mění až do roku 2015, budeme předpokládat, jako by již dnes platil stav roku s redukčními hranicemi rh₁, rh₂ (11 000 Kč, 100 000 Kč) a výši zápočtu těchto redukčních hranic rr₁, rr₂, rr₃ (100 %, 26 %, 0 %).**
4. **ovz** se určí jako „průměr“ ročních vyměřovacích základů **RVZ_i** za celý život (nejdříve však od roku 1986), kde historické **RVZ_i** jsou indexovány. Roční **ovz** je upraven na měsíční, **pro zjednodušení budeme předpokládat, že ovz je roven poslední mzdě.**

- Vypočítejte výši důchodu za výše uvedených předpokladů pro následující mzdy na modelových příkladech:

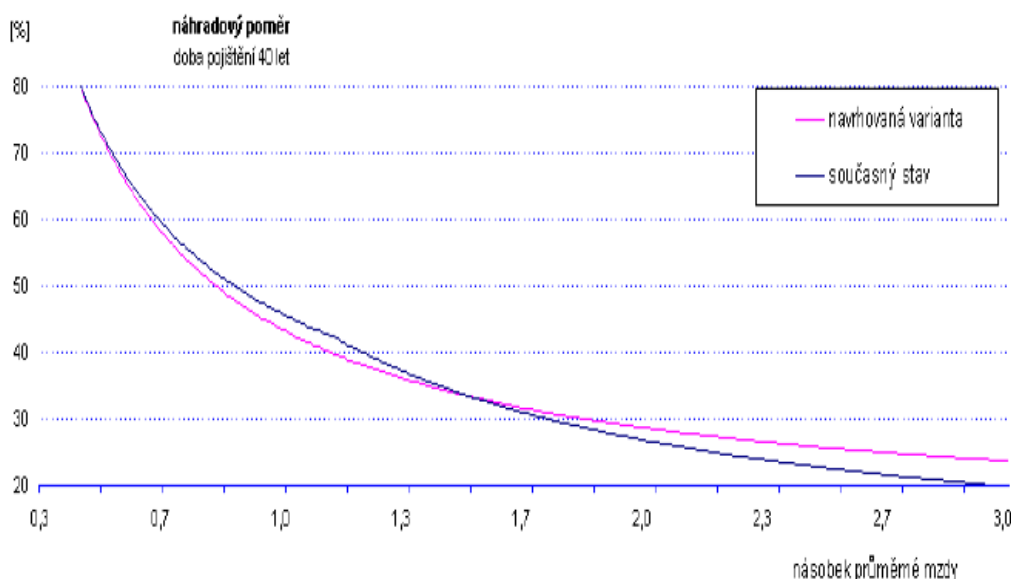
Mzda	Měsíční důchod v Kč
8 000 Kč	D=2400+40*1,5%*(8000)= ?
9 000 Kč	D=2400+40*1,5%*(9000)= ?
22 000 Kč	D=2400+40*1,5%*[(100%*11000)+(26%*11000)]= ?

Základy veřejných financí a veřejné správy – osnova cvičení

23 000Kč	$D=2400+40*1,5%*[(100%*11000)+(26%*12000)]= ?$
80 000 Kč	$D=2400+40*1,5%*[(100%*11000)+(26%*69000)]= ?$
81 000Kč	$D=2400+40*1,5%*[(100%*11000)+(26%*70000)]= ?$
100 000Kč	$D=2400+40*1,5%*[(100%*11000)+(26%*89000)]= ?$
150 000Kč	$D=2400+40*1,5%*[(100%*11000)+(26%*100000)+(0%*39000)]= ?$

- Co je to náhradový poměr a co nám říká?

Graf 23: Náhradový poměr podle výše mzdy u jedinců s dobou pojištění 40 let

Zdroj: MPSV (2011a)

5. Fiskální výhled důchodového systému

- Proč je důchodový systém zmiňován jako hrozba pro veřejné finance?
- Jaká opatření ke zmírnění dopadu stárnutí populace na VEFI již byla učiněna a jaká byla/bude jejich účinnost?

6. Parametrické úpravy českého prvního pilíře

- Udělejte základní přehled provedených opatření od roku 1996 a diskutujte jejich dopad na VEFI a na důchodce. Souhlasíte s nimi?
 - Prodlužování důchodového věku
 - Valorizace důchodů
 - Prodlužování rozhodného období pro výpočet důchodu
 - Nezapočítávání některých vyloučených dob (studium) do důchodového pojištění
 - Krácení výše důchodu v případě předčasného důchodu
- Diskuse nad jinými možnostmi parametrické reformy – jste ministr, v jehož pravomoci je rozhodnutí.

Základy veřejných financí a veřejné správy – osnova cvičení

- Důchodová komise (<http://www.duchodova-komise.cz/>) – existence, funkce, návrhy

7. Povinná literatura k nastudování

- MF ČR (2015). Vládní návrh státního závěrečného účtu za rok 2014, příloha C. Online. Dostupné z: <<http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/monitoring/plneni-statniho-rozpoctu/2014/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2014-21750>>
- MF ČR (2014). Státní závěrečný účet za rok 2013, příloha C. Online. Dostupné z: <<http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/monitoring/plneni-statniho-rozpoctu/2013/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2013-17756>>
- MPSV (2011a) Analýza českého důchodového systému. Online. Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/files/clanky/11969/Analýza.pdf>>
- MPSV (2011b) Důchodová reforma. Otázky a odpovědi k vnějšímu připomínkovému řízení. Online. Dostupné z: <http://socialniporadce.mpsv.cz/files/clanky/273/Q_A_II_k_vnejsimu_pripominkovemu_rizeni.pptx>

8. Doporučená literatura a odkazy k prozkoumání

- EC (2010) Public finances in EMU – 2010. Online. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2010/pdf/ee-2010-4_en.pdf>
- Eurostat (2012a) At-risk-of poverty rate by detailed age group (Source: SILC). 65 years or over. Online. Dostupné z: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/graph.do?tab=graph&plugin=1&pcode=tessi120&language=en&toolbox=data>>
- Novela zákona o důchodovém pojištění. Sněmovní tisk č. 277. Online. Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=277>>. Navštívit tisk 277/0
- Vládní návrh zákona o důchodovém spoření. Sněmovní tisk č. 412. Online. Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=412>>. Navštívit tisk 412/0
- Vládní návrh zákona o doplňkovém penzijním spoření. Sněmovní tisk č. 413. Online. Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=413>>. Navštívit tisk 413/0
- Vládní návrh zákona v souvislosti s přijetím zákona o důchodovém a penzijním spoření - EU. Sněmovní tisk č. 414. Online. Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=414>>. Navštívit tisk 414/0